

Онопрієнко Ірина Миколаївна

к.е.н., доцент кафедри
статистики, аналізу господарської

діяльності та маркетингу

Сумського національного аграрного університету

м. Суми

ПРАВОВА СТАТИСТИКА ТА ЗНАЧЕННЯ ЇЇ ПОКАЗНИКІВ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВОПОРЯДКУ

Статистика взагалі – це барометр соціального життя країни. Правова статистика своїми показниками завжди характеризує тенденції і характер законодавчої, правоохоронної та правозахисної діяльності державних органів. Тому вона має велике наукове і практичне значення при вирішенні різноманітних проблем розбудови правової держави.

Статистичні дані – це джерело для оперативного керівництва правоохоронними органами, тому що вони дають характеристику їх діяльності. Це дає змогу керівництву відповідного міністерства або відомства систематично контролювати діяльність підвідомчих органів, виявляти позитивні та негативні сторони статистичної роботи та приймати відповідні рішення для її вдосконалення та покращення.

Так, наприклад, показники, які характеризують роботу органів внутрішніх справ, дають змогу встановити, які недоліки мають місце в їх роботі, які досягнення вони мають в справі розкриття злочинів, які тенденції в тому чи іншому регіоні стосовно зниження або зростання криміногенної обстановки і які заходи необхідні для її покращення.

Дані статистики органів суду дають змогу встановити обсяг і якість роботи судів по здійсненню правосуддя: тривалість судочинства,

навантаження на кожного окремого суддю, тривалість розгляду справ, якість їх розгляду, характер судової репресії, застосування тих чи інших видів покарань.

Відомості статистики органів виконуючих покарання характеризують склад засуджених за різними показниками (наприклад, за статтю, віком, кількістю попередніх засуджень і т. п.), про кількість засуджених до різних видів покарань, а також про наповнюваність місць позбавлення волі засудженими і т. п.

Статистичні звіти дають змогу керівним органам встановлювати основні тенденції в діяльності органів суду, прокуратури, міліції та виправно-трудових установ, виявляти типові недоліки в їх діяльності і застосовувати міри по їх ліквідації та недопущенню в майбутньому.

Статистичні дані мають дуже велике значення в справі контролю і визначенню напрямку діяльності органів правосуддя. Зрозуміло, що це не єдина форма такого контролю, але разом з іншими матеріалами (обстежень, ревізій та вивчення окремих категорій справ) статистичні показники зображують собою найважливіше джерело для контролю за роботою цих органів.

Реальний статичний аналіз діяльності правоохоронних органів проводиться головним чином на базі існуючої статистичної звітності, яка охоплює своїми показниками усі стадії кримінального, цивільного та адміністративного процесу. Наприклад, для оцінки якості роботи районних судів можна використати такі показники, як кількість відмінених та змінених вироків і рішень, встановлення реальності виконання судових рішень, особливо про відшкодування збитків, види та розміри покарань.

Показники правової статистики широко використовуються при узагальненні судової та прокурорської практики. Статистика дає змогу визначити основні напрямки в розвитку судової репресії, виявити наскільки типові недоліки при встановленні кримінальних покарань (наприклад, вивчені нами кримінальні справи про економічну злочинність в Україні дали

змогу встановити таку закономірність, що при значному їх зростанню (вони складають зараз в структурі злочинності 2/3) значна кількість осіб звільняється від кримінальної відповідальності. Так, з 34,3 тисячі осіб, які вчинили господарські, посадові та інші корисливі злочини, лише 11,7 тисяч (34,1%) притягнуто до кримінальної відповідальності, останні (60,9%) від неї звільнені.

Тому важливо постійно використовувати такі дані, що дають змогу виявити основні недоліки в роботі, а також їх причини та прийняти заходи по їх усуненню.

Але обмежуватися при оцінці роботи правоохоронних органів лише даними правової статистики було б невірним. Вони завжди повинні підсилюватися поглибленим вивченням конкретних кримінальних справ. Тому керівні органи, особливо Верховний Суд України, часто запитує через апеляційні суди кримінальні, цивільні та адміністративні справи по окремих категоріях для узагальнення практики.

Виключно велика роль правової, в першу чергу, кримінально-правової статистики, при вивченні та попередженні злочинності. Кримінально-правова статистика дає вичерпну науково-обґрунтовану інформацію про стан злочинності, її структуру та динаміку, про причини та умови, які сприяють злочинності, про особу злочинця, про позитивні та негативні моменти в діяльності міліції, прокуратури, суду та установ виконання покарання, про прогнозування динаміки злочинності. Статистичний метод – це один із основних методів кримінологічних досліджень. Статистичні дані дають змогу вирішити питання про матеріально-фінансове забезпечення правоохоронних органів, про вірну дислокацію судових, слідчих та виправно-трудова установ, для проектування штатів, проведення фінансування та підготовки кадрів судово-слідчих працівників, підвищення їх кваліфікації. Усі ці питання можна вирішити лише на базі даних статистики. Так, наприклад, встановивши обсяг роботи слідства або судді якогось району, можна вирішити питання про зміни в штатному розкладі.

Наступна форма використання правової статистики – це сфера законодавства. Розробка проектів законів не може проводитися без аналізу цілого ряду показників правової статистики. Статистичні дані в деяких випадках обґрунтовують необхідність введення змін до того чи іншого закону, тобто підтверджують доцільність або недоцільність дії в даний термін часу конкретного закону та його ефективність.

І остання форма використання правової статистики – це область науково-теоретичного дослідження. Правова статистика має велике значення при науково-дослідницькій роботі по вивченню злочинності та інших питань кримінології, кримінального, цивільного та адміністративного права та процесу, криміналістики і інших правових наук. Дані правової статистики як би ілюструють відповідні положення та обґрунтовують висновки цих наук.

Таким чином, Основними формами використання даних правової статистики є: загальна характеристика рівня, структури і динаміки правових явищ; характеристика правоохоронної діяльності; оперативне керівництво правоохоронними органами; контроль за їх діяльністю та напрямками цієї діяльності; узагальнення судової, слідчої і прокурорської практики; вивчення та попередження злочинності і інших правопорушень; вирішення питань матеріально-технічного і фінансового забезпечення діяльності правоохоронних органів; вирішення питань внесення змін до чинного законодавства; проведення наукових досліджень.